

ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД У ВИХОВАННІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (НУШ)

©Горкавчук О.О.

Central European Academy Studies and Certifications (CEASC)

Інформація про автора:

Горкавчук Ольга Олександрівна: ORCID: 0000-0002-7974-5923; ceasc.net@gmail.com; керівник проєктів Фондації; Central European Academy Studies and Certifications (CEASC); вул. Степана Бандери, 1Б, Рівне, 33017, Україна

У статті розглядається застосування проектно-орієнтованого та проблемно-орієнтованого навчання в навчально-виховному процесі та його якісний вплив на розвиток дітей молодшого шкільного віку в контексті реформування системи освіти України.

Проаналізовано мету і головні компоненти Концепції Нової української школи, що формує нове покоління українців із сучасними компетентностями та цінностями. Розглянута структура Державного стандарту загальної початкової освіти. Наведені трактування понять: проектна діяльність, Нова українська школа.

Оглядом також розглянуто першоджерела для формування Концепції Нової української школи та успішний досвід у реформуванні системи освіти найуспішніших держав зі стрімко зростаючим рівнем економіки.

Докладно також розглянуто поняття «проект», «проектний підхід», «проектно-орієнтоване навчання», «проблемне навчання», «критичне мислення»

Проведено порівняльний аналіз використання проектного підходу в системах загальної початкової освіти України та країн-членів Європейського союзу.

Ключові слова: проєкт, проектний підхід, проектно-орієнтоване навчання, проблемно-орієнтоване, навчання, комплексний підхід, критичне мислення, Нова українська школа, Угода про асоціацію, молодша школа, компетентності.

Горкавчук О.А. «Проектный подход в воспитании детей младшего школьного возраста в контексте Концепции Новой украинской школы (НУШ)».

В статье рассматривается применение проектно-ориентированного и проблемно-ориентированного обучения в учебно-воспитательном процессе и его качественное влияние на развитие детей младшего школьного возраста в контексте реформирования системы образования Украины.

Проанализированы цели и главные компоненты Концепции Новой украинской школы, которые формируют новое поколение украинцев с современными компетенциями и ценностями. Рассмотрена структура Государственного стандарта общего начального образования. Приведены трактовки понятий: проектная деятельность, Новая украинская школа.

Обзорно рассмотрены первоисточники для формирования Концепции Новой украинской школы и успешный опыт в реформировании систем образования самых успешных государств с быстро растущим уровнем экономики.

Подробно рассмотрены понятия «проект», «проектный подход», «проектно-ориентированное обучение», «проблемное обучение», «критическое мышление»

Проведен сравнительный анализ использования проектного подхода в системах всеобщего начального образования Украины и стран-членов Европейского союза.

Ключевые слова: проєкт, проектний підхід, проектно-орієнтоване навчання, проблемно-орієнтоване, навчання, комплексний підхід, критичне мислення, Нова українська школа, Угода про асоціацію, молодша школа, компетентності.

О. Horkavchuk. "Project Approach to the upbringing of children of elementary school age within the Concept of The New Ukrainian School (NUS)"

The article is dedicated to the application of the project-oriented and problem-aimed training into the educational process and its qualitative influence on the development of children of elementary school age under the context of reforming the system of education of Ukraine.

СТРАТЕГІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ

The paper analyzes the aim and main components of the New Ukrainian School concept which form the new generation of Ukrainians with modern competences and values; considers the structure of the State Standard of General Elementary Education; provides definitions of the terms “project activities” and “the New Ukrainian School”.

The sources for the New Ukrainian School concept are reviewed along with the successful experience of the education system reforming in the leading countries with rapidly growing economies.

The terms “a project”, “a project approach”, “project-based learning”, “problem-based learning”, “critical thinking” are analyzed in more detail.

The paper presents the results of the comparative analysis of the project approach application into the systems of general elementary education in Ukraine and countries of the European Union.

Keywords: project, project approach, project-oriented training, problem-aimed education, comprehensive approach, critical thinking, New Ukrainian School, Association agreement, elementary school, competences.

Аналіз досліджень та публікацій.

Зважаючи на те, що проектне навчання не є новою технологією і сягає ще 20-х років минулого століття, кількість наукових праць є досить суттєвою. Проектний підхід у навчанні асоціюють з іменами американського науковця Дж. Дьюї та його послідовника В. Х. Кліпарика.

На початку ХХ століття метод проектів привернув увагу і російських учених, які на чолі з С.Т. Шацьким у 1905 році організували ініціативну групу, що намагалася запроваджувати проектний підхід у практику викладання. Проте за часів радянської влади такі підходи виховання вільної особистості не прижилися, і в 1931 році в одній із постанов ЦК ВКП (б) проектне навчання було засуджено та заборонено, після чого російські та українські педагоги полишили спробу впровадження проектного підходу на довгі роки.

У школах США, Великої Британії, Бельгії, Ізраїлю, Фінляндії, Німеччини, Італії, Нідерландів ідеї гуманістичного підходу Дж. Дьюї набули більшого поширення і популярності завдяки вдалому поєднанню теоретичних знань з їх практичним застосуванням для розв'язання конкретних проблем докільля в спільній діяльності школярів. Завдяки цьому ідея проектно-орієнтованого навчання досить швидко еволюціонувала.

Активізація впровадження проектно-орієнтованого навчання в Україні спостерігається в останнє десятиріччя. У сучасні дослідження в даній темі вагомий внесок зробили Зазуліна Л. В., Куріцина В. Н., О. П. Коляда, Г. В. Луценко, Л. В. Козуля, О. А. Рагуліна, О. І. Шаров, К. В. Колеснікова та ін. Важливий внесок у дослідження проектно-орієнтованого навчання зробив, на нашу думку, Пауль Пшеничка викладач фізики й астрономії Чернівецького міського ліцею №1

математичного та економічного профілів, у 2004 р. визнаний найкращим учителем фізики світу за версією Intel, заслужений учитель України, почесний член Лондонського інституту фізики, президент Чернівецького молодіжного наукового товариства "Квазар", один із засновників методу проектно-орієнтованого навчання в українських школах.

Щодо світових досліджень у питаннях упровадження проектно-орієнтованого навчання, варто відзначити праці Шлейхера Андреаса «Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття» та Ліпмана М. «Філософія для дітей», якими користується багато сучасних українських науковців та педагогів у дослідженні та впровадженні проектно-орієнтованого навчання та розвитку критичного мислення.

Постановка проблеми.

Євроінтеграційні процеси в Україні, які набрали обертів після Майдану в 2014 році, та підписана угода про Асоціацію України та Європейського Союзу розпочали в нашій державі процес реформування та зміни у всіх її структурах та сферах життя. Сфера освіти не стала винятком. Хоча шлях України в Болонський процес розпочався в 2004 році Наказом Міністра освіти та науки України (№ 49) від 23.01.2004р. "Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки" [1], в якому були визначені основні напрями та заходи з реалізації вимог та принципів болонських документів (деякі з них розвивали принципи та положення вже затверджені Указом Президента України № 347/2002 від 17 квітня 2002 р. у Національній доктрині розвитку освіти на 2002-2004 рр.), та дієві реформи спостерігаємо, починаючи з 2015-2017 років. Саме тоді було закладено основу в розробці та впровадженні стандартів в освіті, що відповідають європейським підходам та є

СТРАТЕГІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ

зрозумілими в єдиному європейському освітньому просторі.

Реформування системи освіти України на всіх її рівнях, починаючи від дошкільної освіти та завершуючи Університетами третього віку, передбачає неперервний процес навчання та отримання необхідних компетентностей, знань, вмінь і навичок для самореалізації особистості в сучасному суспільстві. Закладені в молодшому шкільному віці компетентності стають основою для розвитку професійних та творчих здібностей школяра, а в майбутньому – студента та працівника на ринку праці. Саме тому реформування системи освіти розпочалося в Україні з початкової школи, і процес поступових змін на різних рівнях відбуватиметься ще як мінімум десятиліття.

Українські освітні реформи – це не нові підходи, а лише адаптація існуючих у світі найкращих практик до українських реалій. Головною метою їх є вирівнювання шансів та можливостей учасників освітньо-виховного процесу та формування нової української еліти.

Постановка завдання. Метою нашого дослідження є аналіз якісних змін у вихованні дітей молодшого шкільного віку в процесі впровадження Концепції Нової української школи та проведення порівняльного аналізу використання проектного підходу, як одного з ключових, на прикладі європейського та українського досвіду з подібними підходами в освіті та вихованні, серед яких розвиток критичного мислення та проблемно-орієнтоване навчання. Оскільки ці підходи мають одну цілісну мету, але відрізняються дещо в методології та кінцевому результаті, вважаємо за потрібне розглянути коротко ефективність кожного з них та вплив на розвиток дитини в процесі отримання нових знань.

Виклад основного матеріалу. Освіта є чи не найважливішою складовою частиною життя кожного з нас. Знання, отримані в різному віці та в різних формах, вибудовують наше світосприйняття, дозволяють робити висновки, аналізувати ситуації й адаптуватися до стрімких змін світу. Важливість правильно закладеного фундаменту ще в молодшому шкільному віці, здавалося б, є очевидною. Проте і досі далеко не в усіх країнах світу освіту сприймають як інвестицію в майбутнє не тільки особистості, а й держави загалом, її економічного розвитку та процвітання. Якщо проаналізувати систему освіти найрозвиненіших європейських країн, то

прослідковується прямий зв'язок між реформуванням системи освіти та якісними змінами в соціально-економічному розвитку держави, що відбувалося паралельно.

На сьогодні серед європейських країн найкращу результативність у сфері освіти демонструють Польща, Ірландія, Великобританія і, звісно ж, Фінляндія.

Система освіти Ірландії – одна з найуспішніших у цілій Європі. Діти вивчають більшу кількість предметів і складають більше іспитів. Рівень відвідування занять дуже високий, що свідчить про мотивацію до отримання знань. А кількість закладів освіти на душу населення найвища у світі. 150 мовних шкіл та центрів, індивідуальні програми навчання з різним наповненням, тривалістю та навантаженням для іноземців. Одним словом цю систему освіти можна охарактеризувати як «інтенсивна». А переважна більшість мешканців країни розпочинають навчатися у віці чотирьох років [2].

Великобританські діти теж розпочинають навчання в школі досить рано – у віці 4 років. Початкову школу вони закінчують у віці 11 років (до 7 років школа для малюків, а з 7 до 11 років – молодша школа). Середню освіту здобувають від 11 до 16 років.

Система освіти Польщі вважається однією з найкращих в Східній Європі. Вона поділена на відповідні до віку дитини і її вмінь рівні. Проте процес реформування освіти відбувається теж безперервно. Останні зміни освітнього законодавства в Польщі були прийняті у 2018 році. Тут початкову школу діти відвідують з 6-7 років. Середню (гімназію) – з 13 (14) до 16 (18) років. Навчання у старшій школі триває з 16 до 20 років, де учень має право обирати між різними типами шкіл, навчання в яких триває 4-5 років і завершується отриманням різного рівня освітніх документів. Навчання в ліцеї триває 4 роки і обирають його ті, хто планують вступати до ЗВО. В завершенні ліцею учень отримує атестат про завершену середню освіту (*matura*). Навчання в технікумі триває 5 років. В завершенні яких учень отримує атестат та диплом про професійну кваліфікацію. І третій тип закладів середньої освіти – професійні школи, навчання в яких ділиться на два рівні (I та II рівня). I рівень професійної школи дає можливість починати працювати за фахом. Випускники II рівня професійної школи мають можливість, окрім диплому про професійну кваліфікацію,

СТРАТЕГІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ

отримати атестат та продовжити навчання у ЗВО [3].

У березні 2018 року група представників українського академічного середовища, що брала участь у програмі закордонного міждисциплінарного стажування в м.Лодзь (Польща) за темою «Навчальний заклад XXI століття: європейський досвід в рамках LLP модулі Європейської комісії» мала нагоду відвідати дитячий садок, початкову школу та університет, а також ознайомитися з принципами діяльності університетів третього віку. Як було прослідковано учасниками стажування, вже із закладу дошкільної освіти в Польщі намагаються виховати вільного громадянина/ку своєї держави, спираючись на право вибору дитини, можливість виявлення потреб та побажань у процесі навчання. Так, діти в дитячому садку мають право обирати або не обирати денний сон, оскільки кожна дитина є індивідуальною і її не можна примушувати навіть в таких елементарних речах до загальної моделі поведінки. Дитина, яка з перших років свого життя навчиться приймати рішення та обґрунтовувати їх в майбутньому, має шанс стати успішною та незалежною політичною, економічною, релігійною ситуації в суспільстві.

Поза конкуренцією за своїми прогресивними підходами фінська система шкільної освіти, в основі якої лежить твердження, що всі процеси в реальному світі не поділяються на окремі науки та шкільні дисципліни. Тут школи без стін та оцінок. А в центрі навчально-виховного процесу – розвиток критичного мислення та вміння аналізувати отриману інформацію і знаходити власні рішення. Система PBL (project – based learning) уже сьогодні готує людей майбутнього. Хоча і фінська освітня модель не є їх цілковитою новациєю. Це так само зібрані та інтегровані кращі європейські та світові практики і методики.

Андреас Шейхлер, один із найдосвідченіших педагогів у світі, керівник програми PISA, у своїй книжці «Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття» ілюструє, як розвиток економік держав напряму залежить від якісної освіти. Він наводить подекуди шокуючі, але переконливі дані про сучасні тенденції в освіті та аналізує причини успіху найбільш ефективних освітніх систем, які вивели країни із занепаду на перші місця у світових рейтингах, й дає поради, як здійснювати освітні реформи.

На початку 1990-х років у Фінляндії рівень безробіття був близько 20%, ВВП різко падав, а державний борг зростав. Саме освіта стала тим засобом, який допоміг перебудувати фінську економіку й перейти до інвестування в технології та зростання ринку телекомунікацій. Завдяки зміні в системі освіти побільшало людей, які працювали в галузі досліджень і розробок. У рейтингу PISA-2015 Фінляндія посіла четверте місце з читання, п'яте – з природничих наук і тринадцяте – з математики. Ці показники були трохи нижчими, ніж у попередні роки, проте відсоток учнів, які набрали мало балів з математики, природничих наук і читання, у Фінляндії був вищий, ніж в інших успішних країнах і економіках (Канада, Естонія, Гонконг, Сінгапур і В'єтнам), що занизило середні бали з усіх трьох предметів. Але Фінляндія показує одні з найкращих у світі результати в освіті завдяки підходам, де учні проводять менше часу в школі, ніж у багатьох конкурентних азійських системах; де мало домашніх завдань, а шкільний контроль за якістю освіти та отриманих знань проводять самі вчителі. Професія педагога у Фінляндії є надзвичайно привабливою та високооплачуваною. У школах немає двох однакових навчальних програм, оскільки кожна з них розробляє свої, в залежності від потреб учнів [6].

У розробці Концепції Нової української школи було враховано досвід Польщі, США, Болгарії та Фінляндії.

Як і в будь-якому процесі реформування в питаннях освіти важливо було провести експеримент – апробацію нових підходів, що дало змогу оцінити готовність українського школяра, вчителя, батьків до нового формату навчання. Бо навіть найкраща реформа може виявитися неефективною без урахування всіх «за» і «проти». Приміром, підходи, які застосовуються у викладанні у фінських школах, не прижилися в Австралії, й інноваційний експеримент шкіл без стін, класів та парт провалився, бо вчителі виявилися не готовими до такої різкої зміни – переходу від традиційної до інноваційної школи. Вони все одно намагалися відгородити учнів якимись бар'єрами – кріслами, ширмами тощо. І не змогли адаптуватися до того, що навчальний процес формується не на основі програм та предметів, а на запит і потребу учня.

У 2017 році 100 українських шкіл у рамках експерименту Міністерства освіти та науки України перейшли на новий Державний

СТРАТЕГІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ

стандарт початкової освіти – Нова українська школа[5]. А з 2018 року всі українські першокласники розпочали навчання за новими освітніми методиками та підходами.

Що показав експеримент 2017 року?

- Навчальний матеріал освоювати простіше в ігровій формі, що забезпечує легшу адаптацію дітей молодшого шкільного віку;

- вчителі досить легко освоїли нові підходи викладання у форматі поєднання «традиційних» уроків з інтегрованими.

Єдиною не підготовленою до змін цільовою групою виявилися батьки, велика частина яких твердо переконана, що нові підходи в навчанні в молодшій школі не розвивають дітей, а навпаки роблять крок назад, бо в сучасному світі переважна більшість дітей ще в дошкільному віці відвідують різноманітні підготовчі курси, розвиваючи заняття і освоюють алфавіт, читання, лічбу в межах десяти, навчаються писати ручкою, а в першому класі діти знову змушені повертатися до олівця, вивчення літер і елементарного підрахунку. Проте в нових освітніх методиках все ж більше плюсів, аніж мінусів.

Серед найсуттєвіших технічних проблем упровадження Концепції Нової української школи зокрема виділяють:

- неготовність самих приміщень до застосування методики: при класах з тридцяти дітей важко знайти місце на ранковій привітання, заняття на коврику та ігри;

- «хаотичне» розміщення парт, що допомагає працювати в групах, разом із тим може негативно відбитися на фізичному розвитку дитини: частина дітей повернуті до дошки спиною або боком;

- вікна в класах розташовані зліва, оскільки світло має падати під таким кутом, а розміщення парт в нетрадиційному форматі означає, що дитині не завжди комфортно [7].

У фінській моделі, наприклад, приміщення передбачають відкритий простір, додаткове освітлення та рухомі меблі, що дозволяє уникнути вище перерахованих труднощів у процесі навчання.

Проте будь-які зміни потребують часу. Важливим є те, що в українських освітніх реаліях успішно інтегрується нова методологія.

Розвиток критичного мислення, проектно-орієнтований підхід та метод проблемного навчання в молодшому шкільному віці – це основні інструменти вчителя, які покажуть свої перші результати за 3-4 роки, коли сьогоднішні першокласники

перейдуть до освоєння програми середньої школи.

Критичне мислення – відповідальне мислення, що базується на врахуванні контексту. Ідея розвитку критичного мислення зародилася в США і прослідковується в працях американських психологів ХХ століття. Розвиток критичного мислення вважається основою сучасного інформаційного суспільства.

М. Ліпман започаткував практику навчання критичного мислення і пов'язував необхідність такого навчання із тим, що демократичне суспільство потребує розумних громадян, а не просто раціональних. Вчений запровадив програму «Філософія для дітей», яка давала змогу навчати дітей мислити з початкових класів і до закінчення школи. І в цьому сенсі навіть один шкільний клас, який опанував основи критичного мислення, - це крок у напрямку досягнення великих цілей [8].

Проблемно-орієнтоване навчання (Problem-Based Learning) фокусує дітей на проблемі та процесі її вирішення. Такі підходи вчитель може використовувати в процесі вивчення будь-якої дисципліни. Хоча в різних предметах різні проблеми, але вони мають часто однакові параметри. Проблема повинна стимулювати учнів шукати відповідь глибше, ніж в теоріях, уміти відстоювати свої твердження, бути пов'язаною вже з отриманими раніше знаннями.

Якщо дітям поставити завдання доглядати за рослинами в класі і спрямувати їх діяльність у дослідження, то діти самі зацікавлено досліджуватимуть зразки ґрунту, склад засобів для підживлення рослин, читатимуть про те як вирощувати здорові рослини. Таким чином, у дітей не виникатиме питання «Навіщо їм вивчати теорію?»

І хоча діти молодшого шкільного віку не зможуть проводити серйозні досліди чи опитування, але вони прогнозуватимуть ту чи іншу діяльність, шукаючи кращого варіанту вирішення проблеми.

Проектно-орієнтоване навчання, в основі якого збір інформації та її дослідження в малих групах, реалізується через підходи PBL (Project – Based Learning).

Проблемно-орієнтоване та проектне навчання мають ряд спільних рис:

- залучення до навчального процесу реальних проблем і ситуацій;
- ґрунтуються на справжніх освітніх цілях;
- включають проміжну (поетапну) та підсумкову оцінку роботи;

СТРАТЕГІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ

- учень – у центрі навчальної діяльності, а вчитель – керівник навчального дослідження;

- є внутрішньо привабливими та мотиваційними;

- часто є мультидисциплінарними;

- допомагають відпрацювати навички співпраці, вирішення проблем та застосовувати критичне мислення в процесі роботи.

Та водночас між проектним навчанням та проблемним навчанням є суттєва різниця: **проблемне навчання фокусується на проблемі й процесі її вирішення**, а для проектного навчання основна мета – отримати кінцевий продукт.

Саме поняття «проект» має багато трактувань, які будуть специфічними в залежності від сфери застосування.

Найбільш відповідним визначенням у рамках нашого дослідження вважаємо таке: проект – це обмежена в часі та ресурсах унікальна сукупність процесів, направлена на створення нової цінності.

У проектній діяльності ми можемо виділити 4 типи проектів:

- **практично орієнтований проект**, - спрямований на вирішення соціальних завдань, які відображають інтереси учасників проекту;

- **дослідницький проект** – це варіант наукового дослідження;

- **інформаційний проект** – це проект, що спрямований на збір інформації про який-небудь об'єкт або з певної теми з метою аналізу, узагальнення й уявлення інформації для широкої аудиторії;

- **творчий проект** – це проект, що припускає вільний і часом нетрадиційний підхід до його виконання й до презентації результатів.

Проектна діяльність у молодшій школі є способом здобування знань та навичок практичного їх застосування. Роль учителя в такій діяльності організувати процес, результатом якого стане власна повноцінна діяльність учнів. Проектний підхід передбачає три етапи – мотиваційний, операційний (виконання) та рефлексію.

Початком будь-якої проектної діяльності є виділення проблеми, яка потребує вирішення. Досліджуючи те чи інше питання, учні виходять за рамки програми, стикаючись із реальними соціальними проблемами. Отже, проект у розумінні самих дітей – це завжди пошук та творча діяльність.

Пропонуємо розглянути чотири етапи проектної роботи в молодшій школі:

1. Постановка проблеми або організація проекту.

Молодші школярі не долучаються до вибору проблеми або теми проекту. Її пропонує вчитель, прораховуючи засоби, форми діяльності та досягнення певної дидактичної мети.

2. Планування проекту.

Вчитель окреслює зальні питання щодо навчального проекту і стимулює дітей до діяльності. Завдання вчителя – зацікавити і спрямувати учнів, указати їм можливі шляхи вирішення, допомогти спланувати діяльність. Далі ініціатива переходить до учнів у залежності від обраної форми роботи – індивідуально, в малих або великих групах. А вчитель переходить у роль модератора процесу, допомагаючи дітям у систематизації результатів та виборі форми презентації проекту.

3. Реалізація проекту.

За допомогою вчителя учні визначають джерела пошуку інформації і збирають дані для реалізації поставлених завдань: самостійно або з допомогою вчителя в ролі радника та консультанта. Даний етап завершується підготовкою проекту.

4. Підсумки та рефлексія.

Даний етап дає учням відчуття завершеності.

Педагогічна цінність проектної діяльності полягає не в якості виконання проекту, а в самому процесі діяльності та взаємодії учнів. На підсумковому етапі учителя передусім цікавить, як працювали діти, як змогли реалізувати свої можливості, якою мірою виявили свою самостійність, яких нових знань і вмінь набули. Для учнів цей етап пов'язаний із демонстрацією та самоусвідомленням зростання своєї компетентності.

За визначенням Buck Institute for Education проектне навчання є методом, за допомогою якого учні отримують знання та навички, досліджуючи та реагуючи на справжні, життєві, актуальні питання. Дослідники стверджують, що навчання на основі проекту передбачає, що учні застосовують отримані знання та навички для вирішення складних реальних проблем, що підвищує їх рівень відповідальності за виконану роботу, а вчителі виконують роль модераторів, фасилітаторів процесу і допомагають навчитися працювати в групах або командах. Такий формат діяльності та

СТРАТЕГІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ

співпраці дає учням можливість проявити критичне мислення, висловити думку, проаналізувати її, обрати найкраще з випрацьованих рішень на основі власного досвіду, спостережень та синтезу інформації в обмеженому часі [9].

Метод проектного підходу в навчанні в молодшій школі дає вчителю змогу виявити природні здібності дитини та акцентуватися на їх розвитку. Тому інтегровані уроки – це один із форматів упровадження проектного підходу, де в рамках пошуку відповіді на питання учні часто виходять за межі конкретної дисципліни чи предмету. Тобто навчання відбувається не за запланованим сценарієм, а є природним шляхом отримання практичних знань та засвоєння теорії через пошук відповідей.

Інтернет-портал Нової української школи [10] серед переваг проектного навчання виокремлює такі:

- традиційна аудиторія перетворюється у відкритий навчальний простір, в якому учні рухаються у власному темпі;

- у процесі виконання проекту виникає потреба в самонавчанні та самовдосконаленні;

- навчання на основі запам'ятовування та повторення переходить до інтеграції, відкриття та презентації набутих знань;

- учні мають можливість проходити всі етапи “виробництва”: від ідеї, створення моделі майбутнього продукту до його реалізації.

Для вчителів:

- надає вчителям можливість вибудувати позитивну історію стосунків з учнями за нових умов;

- підібрати учням ролі, підкресливши їхні індивідуальність і природні таланти.

Для уникнення ризиків недосягнення поставлених вчителем завдань автори порталу для Нової української школи також пропонують скористатися таблицею розробки проекту:

Планування проекту				
Назва:			Тривалість:	
Навчальний предмет:		Вчитель:	Клас:	
Інші навчальні дисципліни:				
Ключові поняття				
Навчальні цілі	Критичне мислення/ вирішення завдання		Самоорганізація	
	Співпраця		Інше:	
Завдання проекту (ролі учнів, мета, основне завдання)				
Продукти (результати проекту)	Індивідуальні:			
	Командні:			
Презентація результатів проекту				

На перших етапах учителю такий формат ведення занять може здаватися складним, оскільки все нове завжди викликає супротив. Люди психологічно схильні до усталених моделей поведінки, реагування на ситуації. Проте після отримання перших результатів упровадження проектного підходу в навчальний процес, учитель зможе оцінити його реальні переваги. Тут вчитель повинен бути не джерелом інформації, а наставником в її пошуку. Звісно, що для освоєння нових методик необхідно підготувати і вчителів. Розпочинатися така підготовка має вже з

університетської лави, де майбутній педагог освоїть підходи сучасної початкової освіти і з перших днів праці застосовуватиме їх на практиці.

Для тих же, хто має не один рік практичного досвіду в педагогічній професії, МОН розробило цикл навчань та тренінгів, спрямованих на підвищення кваліфікації.

Станом на сьогодні 22000 українських педагогів уже пройшли спеціальні навчання, в рамках яких розібралися, як працювати з онлайн-платформою Міністерства освіти і науки України як одним із джерел інформації

СТРАТЕГІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ

про зміни та нововведення та поради щодо розробки уроків. Як навчати дітей через метод дослідження, а лише після проведення дітьми аналізу та формулювання висновків надавати теоретичні знання. Як ставити цілі та досягати їх через проектний підхід.

Оскільки кожне нове покоління не тільки українців, а й дітей у всьому світі народжуються з іншими вихідними умовами: доступу до інформації, її сприйняттям, у принципово іншому інформаційному суспільстві, то і методи навчання таких дітей мають змінюватися. І це – єдино правильний шлях. Європейський підхід до навчання як безперервного процесу виправдовує себе на всіх етапах нашого життя – від народження і до пенсійного віку.

Проте закладені базові знання, вміння, навички та компетентності є основою для подальшого розвитку особистості в професійному та особистому житті.

Висновки. На нашу думку, проектно-орієнтоване навчання в сучасній українській школі допомагає дітям молодшого шкільного віку навчитися структурувати інформацію, дає навички аналізу та сегрегації даних, вміння робити висновки, працювати індивідуально та в команді, розвиває лідерські якості та інші важливі в сучасному світі м'які компетентності.

Зважаючи на це, вважаємо, що підходи в навчанні дітей молодшого шкільного віку, в основі яких нові методики навчання цілком себе виправдовують і мають перспективу впровадження в середній та старшій школі.

Список використаних джерел:

1. Тимошенко З. І. Соціально-політичні аспекти та перспективи участі України в Болонському процесі / З. І. Тимошенко // Україна – суб'єкт європейського освітнього простору : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – Київ : Вид-во Європейського ун-ту, 2005. – С. 5-19.
2. Osvita.ua [Електронний ресурс]. Дата звернення 02.09.2018р. Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/abroad/edusystem/ir/>.
3. Міністерство освіти Польщі [Електронний ресурс]. Дата звернення 10.09.2018р. Режим доступу : <https://reformaedukacji.men.gov.pl/tag/branzowa-szkola>.
4. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 [Електронний ресурс] // Кабінет міністрів України. – Дата звернення 12.09.2018р. Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>

Опираючись на знання, отримані в перші роки навчання, діти зможуть з легкістю не просто освоювати новий матеріал у рамках шкільної програми, а генерувати власні висновки і через призму практики розуміти суть теорії. В сучасному інформаційному суспільстві, де працю людини майже в усіх видах діяльності скоро зможуть замінити роботи, критичне мислення, проектний підхід та здібності до творчості та креативності не замінить жодна машина.

Зважаючи на проаналізовані підходи в реформуванні української школи, вважаємо за доцільне в наступних наукових дослідженнях розглянути питання розвитку творчого потенціалу дітей молодшого шкільного віку та впливу реформ на формування цілісної особистості.

Відзначаючи, що наша стаття є частиною наукового доробку в рамках опрацювання теми «Вплив безробіття в родині на освіту та розвиток творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку» вважаємо за необхідне провести також глибокий статистичний аналіз такого впливу, спираючись на модель сучасної української школи та розширеного спектру доступних сучасним школярам додаткових курсів, гуртків тощо.

Сучасна освіта є процесом підготовки дітей до реального життя. А проектне навчання – один з найефективніших методів, успішність якого підтверджена світовою практикою.

5. Шлейхер А. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття / А. Шлейхер; переклад з англ. Г. Лелів. – Львів : Літопис, 2018. – 296 с.
6. Освіторія [Електронний ресурс]. Дата звернення 15.09.2018р. Режим доступу : <https://osvitoria.media/experience/vchyteli-pilotnyh-shkil-pro-radoshhi-ta-trudnoshhi-novoyi-osvity/>.
7. Lipman M. PhilosophyGoestoSchool / M. Lipman. – Philadelphia : TempleUniversityPress, 1988. – 299 p.
8. Barron B. When smart groups fail / Barron B. // The Journal of the Learning Sciences. – 2003. – № 12 (3). – Pp.307-359.
9. Дьоміна І. О. Проектне навчання: коротко про головне [Електронний ресурс] / І. О. Дьоміна // Інтернет-портал Нової української школи. – Дата звернення 10.09.2018р. Режим доступу : <http://nus.org.ua/view/proektne-navchannya-korotko-pro-golovne/>.
10. Krajcik J. Project-based science / J. Krajcik // Science Teacher. – 2015. – Vol. 82, No. 1. – Pp. 25-27.

References

1. Tymoshenko, ZI 2005, 'Sotsialno-politychni aspekty ta perspektyvy uchasti Ukrainy v Bolonskomu protsesi' [Socio-political aspects and prospects of Ukraine's participation in the Bologna process], *Ukraina – subiekt yevropeiskoho osvithnoho prostoru*, Vydavnytstvo Yevropeiskoho universytetu, Kyiv, pp. 5-19.
2. Osvita.ua [Electronic resource], viewed 02 September 2018 <<http://www.osvita.org.ua/abroad/edusystem/irl/>>.
3. Ministerstvo osvity Polshchi [Ministry of Education of Poland [Electronic resource]. viewed 10 September 2018 <<https://reformaedukacji.men.gov.pl/tag/branzowa-szkola>>.
4. Kabinet ministriv Ukrainy 2018, *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu pochatkovoï osvity vid 21 liutoho 2018 roku no. 87*, [On Approval of the State Standard of Primary Education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of February 21, 2018 No. 87 [Electronic resource], viewed 12 September 2018 <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti_vilnyi>.
5. Shleikher, A 2018, *Naikrashchyi klas u sviti : yak stvoryty osvithniu systemu 21-ho stolittia*, [The best class in the world: how to create an educational system of the 21st century], Litopys, Lviv.
6. Osvitoriia, [Education [Electronic resource], viewed 15 September 2018 <<https://osvitoriia.media/experience/vchyteli-pilotnyh-shkil-pro-radoshhi-ta-trudnoshhi-novoyi-osvity/>>.
7. Lipman, M 1988, *Philosophy Goes to School*, Temple University Press, Philadelphia.
8. Barron, B 2003, 'When smart groups fail', *The Journal of the Learning Sciences*, no. 12 (3), pp.307-359.
9. Domina, IO 2018, 'Proektne navchannia: korotko pro holovne' [Project training: briefly about the main [Electronic resource]], *Internet-portal Novoi ukrainskoi shkoly*, viewed 10 September 2018 <<http://nus.org.ua/view/proektne-navchannya-korotko-pro-golovne/>>.
10. Krajcik, J 2015, 'Project-based science', *Science Teacher*, vol. 82, no. 1, pp. 25-27.

Стаття надійшла до редакції 02.10.2018р.